



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 529/2013-45

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 15. apríla 2015 v senáte zloženom z predsedu Sergeja Kohuta (sudca spravodajca) a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Ladislava Orosza prerokoval prijatú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátom JUDr. Milanom Fulcom, Advokátska kancelária, Živnostenská 2, Bratislava, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Tdo 16/2013 zo 14. mája 2013 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Tdo 16/2013 zo 14. mája 2013 p o r u š e n é b o l i .

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Tdo 16/2013 zo 14. mája 2013 zrušuje a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je p o v i n n ý [REDAKOVANÉ] uhradiť trovy konania v sume 322,73 € (slovom tristodvadsaťdva eur a sedemdesiattri centov) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. Milana Fulca, Živnostenská 2, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. II. ÚS 529/2013-22 z 22. októbra 2013 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 Tdo 16/2013 zo 14. mája 2013 (ďalej len „uznesenie“). Sťažnosť vo zvyšnej časti ústavný súd odmietol z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

Zo sťažnosti vyplýva, že Okresný súd Bratislava III rozsudkom sp. zn. 46 T 4/2011 z 9. februára 2012 uznal sťažovateľa vinným pre prečin neoprávneného zásahu do práva domu, bytu alebo nebytového priestoru podľa § 218 ods. 1 a 3 písm. a) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) s poukazom

na ustanovenie § 138 písm. b) Trestného zákona na skutkovom základe, že v čase od júna 2007 do presne nezisteného času v decembri 2009 [REDAKOVANÉ], po skolaudovaní rodinného domu v mesiaci jún 2007 [REDAKOVANÉ], v tom čase manželke, sa nedovolil presťahovať do domu, ktorého bola bezpodielovou spoluvlastníčkou, pričom [REDAKOVANÉ] spolu s ich dcérou [REDAKOVANÉ] v uvedenom dome v období od augusta roku 2007 do decembra 2007 niekoľkokrát prespali vždy v prítomnosti sťažovateľa, pričom počas celého tohto obdobia od júna 2007 do decembra 2007 nemala [REDAKOVANÉ] vlastné kľúče od domu, keďže jej ich sťažovateľ odmietol dať, taktiež sťažovateľ rozhodoval o tom, kedy a ako dlho sa môže [REDAKOVANÉ] s dcérou v uvedenom dome zdržiavať, odmietol ju dobrovoľne pustiť do domu, v ktorom sa mohla zdržiavať len za jeho prítomnosti a s jeho súhlasom aj s dcérou, taktiež nedostatočne vykuroval dom, čím takto svojím konaním poškodenej [REDAKOVANÉ] ako oprávnenej osobe bránil v užívaní domu, ktorého bola v tom čase spoluvlastníčkou tým, že jej odmietol dať kľúče od domu, a tak jej znemožnil prístup do domu. Okresný súd Bratislava III za to uložil sťažovateľovi peňažný trest 400 € a pre prípad nevykonalnosti peňažného trestu, uložil náhradný trest odňatia slobody v trvaní 2 mesiacov. Označený rozsudok odôvodnil takmer výlučne iba poukazom na rozhodnutie dovolacieho súdu v súvislosti s potrebou prehodnotenia vykonaných dôkazov a poukázal na povinnosť rešpektovať ustanovenie § 327 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“), pričom v dôvodoch rozsudku prvostupňový súd uplatnil výhradu, že sa so závermi rozhodnutia odvolacieho súdu nestotožňuje. Podľa názoru sťažovateľa Okresný súd Bratislava III rozsudkom sp. zn. 46 T 4/2011 z 9. februára 2012 porušil ustanovenie § 2 ods. 12 Trestného poriadku a ustanovenie § 218 ods. 1 a 3 písm. a) Trestného zákona. Dňa 23. mája 2012 podal sťažovateľ proti tomuto rozsudku prvostupňového súdu odvolanie smerujúce proti výroku o vine a proti výroku o treste. Odvolanie sťažovateľa proti predmetnému rozsudku bolo Krajským súdom v Bratislave ako odvolacím súdom zamietnuté podľa § 319 Trestného poriadku ako nedôvodné. Podľa názoru sťažovateľa odvolací súd tým, že uznesením sp. zn. 1 To 83/2012 zo 17. októbra 2012 zamietol odvolanie sťažovateľa, porušil zákon v ustanovení § 2 ods. 12 Trestného poriadku a v ustanovení § 319 Trestného poriadku. Dňa 12. februára 2013 podal sťažovateľ proti

predmetnému zamietavému rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie, v ktorom zopakoval svoje námietky, pričom opakovane zdôraznil skutočnosť, že podľa jeho názoru v skutku popísané konanie neobsahuje takú skutkovú okolnosť, ktorá by zodpovedala zákonnému pojmovému znaku skutkovej podstaty posudzovaného prečinu spočívajúceho v neoprávnenom bránení v užívaní domu alebo bytu oprávnenej osobe, a poukázal na to, že v posudzovanom prípade ide jednoznačne o vzťahy a spory, ktoré majú rýdzo súkromnoprávny základ a vzhľadom na prostriedky trestného práva môžu byť ústavne konformným a akceptovateľným spôsobom použité len ako tzv. „ultima ratio“, teda ako najkrajnejšie možné prostriedky zásahu do základných práv sťažovateľa, a to výlučne až potom, ako boli vyčerpané, boli neúčinné alebo zjavne nevhodné, alebo neexistujú prostriedky iných právnych odvetví na riešenie takýchto občianskoprávnych sporov, pričom len takýmto spôsobom je možné materiálne naplniť zásadu pomocnej úlohy trestnej represie (zásadu subsidiarity) bez porušenia základných práv sťažovateľa všeobecnými trestnými súdmi.

Najvyšší súd uznesením sp. zn. 2 Tdo 16/2013 zo 14. mája 2013 dovolanie sťažovateľa podľa ustanovenia § 382 písm. f) Trestného poriadku odmietol ako dovolanie, ktoré bolo podané proti rozhodnutiu, proti ktorému dovolanie nie je prípustné.

Sťažovateľ najvyššiemu súdu vytýka, že v tomto prípade nejde o rigorózný a reštriktívny výklad ustanovení Trestného poriadku o prípustnosti dovolania dovolacím súdom, ale o zjavne neopodstatnené nerešpektovanie podstaty týchto ustanovení spôsobené arbitrárnym výkladom a svojvoľnou aplikáciou zo strany dovolacieho súdu, ktoré popiera účel a zmysel týchto ustanovení. Podľa názoru sťažovateľa za žiadnych okolností nemožno považovať za ústavne konformný a akceptovateľný ani právny názor dovolacieho súdu, podľa ktorého vykonanie peňažného trestu má za následok zánik práva sťažovateľa podať dovolanie proti odsudzujúcemu rozsudku. Sťažovateľ ďalej uvádza, že v právnom a demokratickom štáte je pritom neprípustné, aby dovolací súd ako orgán ochrany zákonnosti a ústavnosti podmieňoval využitie práva na podanie opravného prostriedku zaručeného zákonom povinnosťou strpieť ujmu vo forme premeny miernejšieho trestu na trest prísnejší, a to ani implicitne, ako to urobil dovolací súd v tomto prípade.

Sťažovateľ navrhol vydať nález, ktorým by ústavný súd v konaní vedenom najvyšším súdom pod sp. zn. 2 Tdo 16/2013 vyslovil jednak porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru v súvislosti s tým, že najvyšší súd ústavne neakceptovateľným, nekonformným a svojvoľným spôsobom vyložil a aplikoval na jeho prípad citované ustanovenia Trestného poriadku o prípustnosti dovolania a rozsudku, čím mu znemožnil konať pred (dovolacím) súdom, pričom takýmto postupom v rozhodovaní a odôvodňovaní svojho rozhodnutia spôsobil ústavne neospravedliteľný a neudržateľný zásah do jeho práva na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie, z rovnakých dôvodov ďalej porušenie čl. 50 ods. 3 ústavy, keďže dovolací súd sa z dôvodu svojvoľného odmietnutia dovolania sťažovateľa vôbec nezaoberal obsahom samotného dovolania a v ňom uvedenými námietkami, a napokon porušenie čl. 49 ústavy, ako aj čl. 7 ods. 1 dohovoru. Požaduje náhradu trov právneho zastúpenia advokátom vo výške 322,73 €.

Podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže sťažovateľ podaním z 1. augusta 2014 (doručeným ústavnému súdu 7. augusta 2014) a tiež aj najvyšší súd vo vyjadrení zo 4. decembra 2013 (doručeným ústavnému súdu 11. decembra 2013) vyslovili súhlas, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení nachádzajúcich sa v jeho spise.

K sťažnosti sťažovateľa a k právnej stránke celej veci sa vyjadril najvyšší súd prípisom č. k. KP 3/2013-61 zo 4. decembra 2013, v ktorom uviedol:

„Najvyšší súd Slovenskej republiky v celom rozsahu zotrváva na podrobnom stanovisku ktoré vyjadril v odôvodnení svojho rozhodnutia zo 14. mája 2013. Ani po preskúmaní dôvodov uvedených v sťažnosti obvineného nie je dôvod ich meniť. ...

Vzhľadom na fikciu neodsúdenia obvinený nespĺňa podmienky dovolania, pretože účinky odsudzujúceho rozsudku zanikli. Nie je možné akceptovať ani námietku obvineného, že možnosť podať dovolanie generálnym prokurátorom v jeho neprospech je len hypotetická. Takáto možnosť, pretože ju reálne má obvinený, pri existencii rovnosti strán by

ju mal aj generálny prokurátor v neprospech obvineného, čo z dôvodov uvedených v odôvodnení rozhodnutia najvyššieho súdu by bolo neprípustné.

Zavádzajúca je tiež argumentácia, že negatívny dopad rozhodnutia sa uvádza v odpise registra trestov, čo vyžadujú potenciálni zamestnávateľia, pretože takáto informácia je vyhradená len orgánom činným v trestnom konaní a napokon platí, že na odsúdeného sa hľadí akoby odsúdený nebol - tento účinok platí voči všetkým.

Scestné je aj tvrdenie, že výrok o náhradnom treste v prípade peňažného trestu má zabrániť podaniu dovolania. Jeho cieľom je naopak zabrániť svojvoľnému, úmyselne zavinenému zmareniu jeho vykonania a nie podaniu dovolania. Napokon úplne obvinený obchádza jeho druhú stránku, že jeho zaplatením sa na obvineného okamžite hľadí akoby odsúdený ani nebol.“

Sťažovateľ vo svojom vyjadrení z 1. augusta 2014 uviedol najmä:

„Sťažovateľ v tejto súvislosti poukazuje na svoju argumentáciu uvedenú na stranách 11 a 14 svojej sťažnosti z ktorej je zrejmé, že v rozpore s uvedeným tvrdením Najvyššieho súdu SR vo svojej sťažnosti nenapádal arbitrárnosť napadnutého uznesenia ako celku ale arbitrárny a svojvoľný výklad a aplikáciu ustanovení Trestného poriadku o prípustnosti dovolania, pričom tento svoj záver v sťažnosti aj podrobne a vecne odôvodnil. Najvyšší súd SR sa s touto námietkou sťažovateľa vo svojom vyjadrení žiadnym spôsobom nevysporiadal.

Nepravdivým je taktiež tvrdenie Najvyššieho súdu, že sťažovateľ vo svojej sťažnosti tvrdil, že možnosť (právo, pozn. sťažovateľa) generálneho prokurátora podať dovolanie je len hypotetická. Sťažovateľ naopak vo svojej sťažnosti na strane 12 uviedol, že generálny prokurátor disponuje právom podávať mimoriadne opravné prostriedky, a to vrátane dovolania podaného či už v prospech alebo neprospech odsúdeného, pričom toto jeho právo, a ani rovnosť strán trestného konania, nie sú nijako dotknuté dovolaním podaným zo strany sťažovateľa, prípadne jeho priaznivým vybavením zo strany dovolacieho súdu, tak ako sa to snaží naznačiť Najvyšší súd v odôvodnení napadnutého uznesenia. Sťažovateľ preto ďalej na strane 12 svojej sťažnosti podotkol, že Najvyšší súd SR, ako súd dovolací, nemôže svojvoľne odmietnuť dovolanie sťažovateľa len z toho dôvodu, že sa na neho hľadí ako na neodsúdeného, resp. hypoteticky uvažovať, či by v konaní, ktoré by nasledovalo po

tom, ako by došlo k zrušeniu odsudzujúceho rozsudku na základe dovolania podaného sťažovateľom, podal v jeho neprospech dovolanie generálny prokurátor. ...

Sťažovateľ na strane 13 svojej sťažnosti uviedol, že síce je pravdou, že po právnej stránke výkonom peňažného trestu nastávajú účinky na základe, ktorých sa má na odsúdeného hľadieť ako na neodsúdeného, avšak nie je tomu tak vždy, a už vôbec nie materiálne. Ako príklad sťažovateľ uviedol skutočnosť, že jeho odsúdenie sa bude aj po zahľadení uvádzať v odpise z registra trestov, ktoré majú k dispozícii orgány činné v trestnom konaní, a ktorý sa nakoniec vyžaduje aj v prípade, ak by sa sťažovateľ uchádzal o určitý druh povolání alebo povolení. ...

Nie je nakoniec pravdivou ani argumentácia Najvyššieho súdu SR, že sťažovateľ vo svojej sťažnosti tvrdil, že výrok o náhradnom treste v prípade peňažného trestu má zabrániť podaniu dovolania. Sťažovateľ na strane 13 svojej sťažnosti uviedol len toľko, že v právnom a demokratickom štáte je neprípustné, aby Najvyšší súd SR, ako súd dovolací, ktorý je zároveň orgánom ochrany zákonnosti a ústavnosti, svojvoľnou a arbitrárnou aplikáciou ustanovení Trestného poriadku o prípustnosti dovolania implicitne podmieňoval využitie sťažovateľovho práva na podanie dovolania povinnosťou strpieť ujmu vo forme premeny miernejšieho trestu na trest prísnejší. Jediný záver, ktorý z arbitrárneho výkladu predmetných ustanovení Trestného poriadku o prípustnosti dovolania podaného Najvyšším súdom SR v napadnutom uznesení vyplýva je totiž taký, že odsúdený (v tomto prípade sťažovateľ) má právo podať dovolanie, resp. o jeho dovolaní môže Najvyšší súd SR rozhodnúť, len v prípade, ak svoj trest ešte nevykonal a nedošlo k jeho zahľadeniu. Na základe takéhoto ústavne neprípustného výkladu predmetných ustanovení Trestného poriadku by následne bolo odňaté právo na preskúmanie odsudzujúceho rozsudku, ktorým bol porušený zákon, každému odsúdenému, o odvolaní ktorého bolo rozhodnuté bez ohľadu na jeho vlastné zavinenie až potom, ako svoj trest vykonal a bol mu zahľadený, a to bez ohľadu na druh trestu.“

Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd o jeho sťažnosti rozhodol týmto nálezom:

„I. Základné právo [REDAKOVANÉ] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane

ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 14.05.2013, č. k. 2 Tdo 16/2013 porušené bolo.

II. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 14.05.2013, č. k. 2 Tdo 16/2013 sa zrušuje.

III. [REDAKOVANÉ] sa priznáva náhrada trov konania vo výške 322,73 €, ktorú je Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný zaplatiť k rukám právneho zástupcu JUDr. Milana Fulca, so sídlom Živnostenská 2, 811 06 Bratislava do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

Predmetom sťažnosti, ktorú ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 529/2013-22 z 22. októbra 2013 prijal na ďalšie konanie, bolo posúdenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu vo vzťahu k právnemu záveru najvyššieho súdu, podľa ktorého je dovolanie podané odsúdeným, ktorý už vykonal uložený trest, potrebné posudzovať ako neprípustné.

Vzhľadom na to, že k uvedenej problematike bolo potrebné zjednocujúce stanovisko, ústavný súd ho prijal na zasadnutí pléna 18. marca 2015 pod sp. zn. PLz. ÚS 4/2015, v ktorom vyslovil právnu vetu: Odsúdenému, ktorému bol uložený peňažný trest a ktorý tento uložený peňažný trest vykonal zaplatením sumy peňažného trestu, nemožno odoprieť právo podať dovolanie len z dôvodu, že jeho odsúdenie bolo zahladené, keďže by tým neprimeraným spôsobom a v rozpore s podstatou a účelom inštitútu dovolania došlo k obmedzeniu prístupu odsúdeného k súdnej ochrane, čím by sa zasiahlo do podstaty a zmyslu základného práva na súdnu ochranu.

Senát ústavného súdu pri posudzovaní právnej veci sťažovateľa preto vychádzal z už uvedených záverov.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa ustanovenia § 34 ods. 1 Trestného zákona trest má zabezpečiť ochranu spoločnosti pred páchatelom tým, že mu zabráni v páchaní ďalšej trestnej činnosti a vytvorí podmienky na jeho výchovu k tomu, aby viedol riadny život a súčasne iných odradí od páchania trestných činov; trest zároveň vyjadruje morálne odsúdenie páchatela spoločnosťou.

Podľa ustanovenia § 165 ods. 1 Trestného poriadku odsudzujúci rozsudok musí obsahovať výrok o treste s uvedením zákonných ustanovení, podľa ktorých bol trest uložený alebo podľa ktorých bolo od potrestania upustené, a to prípadne s poukazom na prijatú záruku. Ak bol uložený trest odňatia slobody, ktorého výkon možno podmiennečne odložiť alebo podmiennečne odložiť s probačným dohľadom, musí rozsudok obsahovať aj výrok o tom, či bol podmiennečný odklad povolený, a prípadne, na aké podmienky je viazaný. Ak bol uložený trest odňatia slobody na doživotie alebo iný nepodmiennečný trest odňatia slobody, rozsudok musí obsahovať výrok o spôsobe výkonu tohto trestu.

Podľa ustanovenia § 368 ods. 1 Trestného poriadku dovolanie možno podať proti právoplatnému rozhodnutiu súdu, ktorým bol porušený zákon alebo ak boli porušené ustanovenia o konaní, ktoré mu predchádzalo, ak je toto porušenie dôvodom dovolania podľa § 371.

Podľa ustanovenia § 368 ods. 2 Trestného poriadku ak tento zákon neustanovuje inak, rozhodnutím podľa odseku 1 sa rozumie

- a) rozsudok a trestný rozkaz,
- b) uznesenie o postúpení veci okrem uznesenia o postúpení veci inému súdu,
- c) uznesenie o zastavení trestného stíhania,
- d) uznesenie o podmiennečnom zastavení trestného stíhania,
- e) uznesenie o podmiennečnom zastavení trestného stíhania spolupracujúceho obvineného,
- f) uznesenie o schválení zmieru a zastavení trestného stíhania,
- g) rozhodnutie o uložení ochranného opatrenia,

h) rozhodnutie, ktorým bol zamietnutý riadny opravný prostriedok podaný proti rozhodnutiu podľa písmen a) až g), alebo rozhodnutie, ktorým odvolací súd na základe riadneho opravného prostriedku vo veci sám rozhodol.

V napadnutom uznesení najvyšší súd okrem iného uviedol, že zákon obmedzuje možnosť podania dovolania len obmedzenému okruhu subjektov, v obmedzenom rozsahu, zo špecificky vymedzených, kvalifikovaných dôvodov a len proti niektorým vymedzeným rozhodnutiam. Ústavný súd sa stotožňuje s týmto právnym názorom najvyššieho súdu prezentovaným v napadnutom uznesení, pokiaľ ide o vymedzenie podstaty a účelu inštitútu dovolania. V tejto súvislosti ústavný súd osobitne zdôrazňuje, že takéto precizovanie podmienok, dôvodov, ako aj okruhu osôb oprávnených podať dovolanie je prejavom faktu, že dovolanie predstavuje mimoriadny opravný prostriedok, ktorého možnosť uplatnenia má byť v porovnaní s riadnymi opravnými prostriedkami podstatne užšia, keďže dovolanie a rozhodnutie o ňom spravidla narúša stabilitu konečného a vykonateľného, resp. v niektorých prípadoch už aj vykonaného rozhodnutia súdu. Vzhľadom na zákonom podrobne vymedzené podmienky, dôvody, ako aj okruh osôb oprávnených podať dovolanie je v rozpore s podstatou a účelom inštitútu dovolania, aby v aplikačnej súdnej praxi dochádzalo k akejkolvek ďalšej redukcii zákonom ustanovených podmienok, dôvodov a okruhu osôb oprávnených podať dovolanie.

V napadnutom uznesení najvyšší súd argumentuje tým, že priznanie práva podať dovolanie odsúdenému, u ktorého nastali účinky zahľadania odsúdenia v dôsledku vykonania uloženého peňažného trestu, by bolo v rozpore s princípom rovnosti procesných strán, keďže ak by túto možnosť mal odsúdený, nutne by musela byť pripustená aj u generálneho prokurátora Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“). Najvyšší súd ďalej poukazuje na to, že v dôsledku toho by generálny prokurátor mohol podať odvolanie aj v neprospech odsúdeného, smerujúceho k zhoršeniu jeho postavenia. To by následne umožňovalo otvorenie trestnoprávneho vzťahu, ktorý už bol ukončený, a zvrátenie priaznivých dôsledkov pre odsúdeného spočívajúcich v tom, že sa na neho hľadí akoby nebol odsúdený.

Takúto argumentáciu najvyššieho súdu možno považovať práve za redukciiu zákonom ustanovených podmienok, dôvodov a okruhu osôb oprávnených podať dovolanie. Legalizujúcim dôvodom takejto redukcie nemôže byť argumentácia založená na rešpektovaní princípu rovnosti procesných strán, pretože neexistuje legitímny dôvod ani cieľ, pre ktorý by nebolo možné priznať rovnaké procesné práva pre všetky procesné strany. V danom prípade priznať právo podať dovolanie aj voči rozhodnutiu, ktoré vykazuje nezákonnosť a ktoré odsúdený medzičasom vykonal. Priznanie, a teda uplatnenie tohto procesného práva vo svojich dôsledkoch znamená naplnenie, a nie popretie podstaty princípu rovnosti procesných strán.

Neprípustnosť dovolania podaného odsúdeným, ktorý už vykonal uložený trest, nemožno bez ďalšieho vyvodzovať ani z explicitného znenia už citovaných ustanovení Trestného poriadku vzťahujúcich sa na dovolanie. Rozhodnutím, ktorým bola vec právoplatne skončená, je okrem iného aj rozsudok, ktorým bol uložený trest.

V tejto súvislosti nemožno za ústavne udržateľné považovať právne závery, ku ktorým dospel najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí, keď konštatuje, že odsudzujúcim rozsudkom treba rozumieť taký rozsudok, na základe ktorého existujú účinky, že sa na páchatel'a hľadí ako na odsúdeného.

Najvyšší súd v napadnutom uznesení konštatoval: „Pokiaľ nastávajú, či už priamo na základe zákona alebo na základe rozhodnutia súdu, právne dôsledky spojené s fikciou neodsúdenia t.j., že sa v zmysle zákona hľadí na páchatel'a ako keby odsúdený nebol, potom treba do všetkých dôsledkov právne považovať za neexistujúce odsudzujúce rozhodnutie takej osoby, na ktorú sa hľadí akoby odsúdená nebola.

Predpokladom na podanie dovolania, ako mimoriadneho opravného prostriedku, je existencia odsúdenia páchatel'a.“

Na rozdiel od prezentovaného právneho záveru najvyššieho súdu je ústavný súd toho názoru, že z hľadiska prípustnosti podania dovolania je bez významu, či sa v dôsledku zahladenia odsúdenia hľadí na osobu odsúdeného ako na osobu, ktorá odsúdená nebola, keďže z hľadiska prípustnosti podania dovolania je rozhodujúce to, či existuje odsudzujúce rozhodnutie a či toto odsudzujúce rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť. Tomuto záveru plne korešponduje aj znenie citovaného ustanovenia § 165 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého odsudzujúcim rozsudkom je rozsudok, ktorým súd obžalovaného uznal za vinného. Inak povedané, podmienkou podania dovolania je existencia už samotného odsúdenia páchatel'a – podmienkou nie je absencia zahladenia odsúdenia spojená so zákonnou fikciou neodsúdenia. Fikcia neodsúdenia sťažovateľa vyplýva z vykonania uloženého peňažného trestu na základe právoplatného odsudzujúceho rozsudku, pričom odopretím práva podať dovolanie proti takémuto právoplatnému rozhodnutiu by nebolo možné naplniť deklarovaný účel inštitútu dovolania, ktorým je odstrániť účinky založené nezákonným právoplatným rozhodnutím.

Najvyšší súd ďalej v napadnutom uznesení uvádza:

„Zahladením odsúdenia s fikciou neodsúdenia môže takáto osoba preukazovať stav svojej bezúhonnosti. Nie je už povinná pri rôznych príležitostiach, napr. pri prijímaní do zamestnania, pri žiadostiach o niektoré povolenia, oprávnenia a pod. uvádzať odsúdenie, ktoré bolo zahladené. Platí to aj obrátene zo strany iných subjektov vo vzťahu k tejto osobe. Odpadnutie prekážky odsúdenia teda môže viesť k vzniku alebo obnoveniu takých právnych vzťahov, ktoré občan nemohol nadobudnúť, alebo sa ich nemohol dožadovať, pokiaľ existovala prekážka odsúdenia páchatel'a.“

Ústavný súd na tomto mieste konštatuje, že sa nemôže bez výhrad stotožniť ani s týmito prezentovanými závermi najvyššieho súdu, ktorý opomenul, že zahladenie odsúdenia spojené so zákonnou fikciou neodsúdenia nezakladá zánik všetkých nepriaznivých účinkov spojených s odsúdením páchatel'a, pretože tieto nemožno obmedzovať výlučne na skutočnosť, že vo výpise z registra trestov sa páchatel'ovi zahladené odsúdenia neuvádzajú, keďže účinky spojené s vykonaným a zahladeným trestom vo vzťahu

k odsúdeniu zostávajú zachované vo forme záznamu v odpise z registra trestov. Práve odpis z registra trestov bez evidovaného odsúdenia páchatelia je zákonnou podmienkou a predpokladom na plné uplatnenie subjektívnych práv páchatelia, napr. práva na zamestnanie, a to v prípade práve v štátnej správe.

Ústavný súd poukazuje ďalej aj na to, že vykonaný a zahladený trest postihuje páchatelia aj sekundárne, keď už samotné právoplatné rozhodnutie, ktorým bol páchatel' uznaný za vinného a bol mu uložený trest, zakladá pre poškodeného právny titul na uplatnenie práva na náhradu škody v civilnom konaní (pokiaľ náhrada škody nebola poškodenému priznaná už v trestnom konaní).

Nemožno opomenúť ani skutočnosť, že so zahladením odsúdenia páchatelia nezanikajú ďalšie účinky spojené s uloženým, ale zahladeným trestom, ako je napr. strata vážnosti v spoločnosti, keď účelom uloženého trestu je v zmysle ustanovenia § 34 ods. 1 Trestného zákona okrem iného aj vyjadriť morálne odsúdenie páchatelia spoločnosťou, ktorý je naplnený už právoplatným uložením trestu, pričom jeho vykonaním a následným zahladením tieto účinky nezanikajú a nie sú ani automaticky reparované.

Osobitne je potrebné zdôrazniť, že aj v zmysle judikatúry samotných všeobecných súdov zahladením odsúdenia alebo zákonnou fikciou neodsúdenia právne zaniká iba skutočnosť odsúdenia za trestný čin, ale nie aj sama skutočnosť, že páchatel' spáchal trestný čin (R 7/1975). Fikcia, v zmysle ktorej sa na páchatelia hľadí, akoby nebol odsúdený, nelikviduje samotný fakt spáchania činu, nebráni tomu, aby súd pri hodnotení osoby páchatelia v neskoršom trestnom konaní pre iný trestný čin prizeral na skutočnosť, že páchatel' spáchal trestný čin, a aby z toho vyvodil príslušné závery z hľadiska sklonu páchatelia k trestnej činnosti, jeho vzťahu k spoločenským hodnotám chráneným Trestným zákonom, možnosti jeho nápravy a podobne. Závažnosť tejto skutočnosti je však zásadne menšia ako závažnosť skutočnosti, že páchatel' už bol odsúdený (R 10/1974).

Účinky spojené s uloženým a zahladeným trestom v dôsledku jeho vykonania postihujú odsúdeného v možnosti uplatnenia jeho subjektívnych práv a civilnoprávných vzťahov a možnosť podať dovolanie v danom prípade predstavuje výkon základného práva na súdnu ochranu, pričom právnym poriadkom umelo konštruovaná skutočnosť – fikcia neodsúdenia, nemôže uprieť či znemožniť odsúdenému prístup k mimoriadnemu opravnému prostriedku, ktorého prípadné vyhodnotenie ako dôvodného a oprava vymedzených procesných a hmotnoprávných chýb môže následne v konečnom dôsledku vyústiť do oslobodenia odsúdeného – tzn. preukázania nespáchania trestného činu.

Odopretie práva podať dovolanie odsúdenému len z dôvodu, že sa na neho v dôsledku vykonania mu uloženého peňažného trestu hľadí ako keby nebol odsúdený, neprimeraným spôsobom a v rozpore s podstatou a účelom inštitútu dovolania obmedzuje prístup odsúdeného k súdnej ochrane, čím zasahuje do podstaty a zmyslu základného práva na súdnu ochranu.

Zo všetkých týchto dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jeho práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 Tdo 16/2013 zo 14. mája 2013. V nadväznosti na to potom ústavný súd v súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 2 a ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde toto uznesenie zrušil a vrátil vec najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

III.

Ústavný súd v súlade s § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, keď za dôvody hodné osobitného zreteľa považoval už samo vyhovenie sťažnosti, zaviazal najvyšší súd na úhradu trov konania úspešnému sťažovateľovi.

Určené trovy uhradí najvyšší súd do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu na účet advokáta JUDr. Milana Fulca (§ 149 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku v spojení s § 31a zákona o ústavnom súde). Sťažovateľovi vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom za tri účelne vykonané úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia z 30. júla 2013, spísanie sťažnosti z 30. júla 2013 a vyjadrenie z 1. augusta 2014). Za dva úkony vykonané v roku 2013 patrí odmena v sume dvakrát po 130,16 €, teda 260,32 €, a dvakrát režijný paušál po 7,81 €, teda 15,62 €, a za jeden úkon vykonaný v roku 2014 patrí odmena v sume 134 € a režijný paušál 8,04 €, preto trovy právneho zastúpenia pre sťažovateľa predstavujú sumu 417,18 € v zmysle vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Vzhľadom na to, že advokát sťažovateľa je platcom DPH, trovy právneho zastúpenia pre sťažovateľa predstavujú celkovú sumu 501,58 € s DPH. Vzhľadom na to, že sťažovateľ opakovane vyčíslil trovy konania len vo výške 322,73 € a žiadal priznať náhradu trov konania vo výške 322,73 € s DPH, priznal mu ústavný súd náhradu trov konania len do uplatnenej a vyčíslenej výšky.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd o uplatnených trovách konania sťažovateľa rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 3 výroku tohto rozhodnutia.

Ústavný súd tento nález prijal na neverejnom zasadnutí potom, čo so súhlasom oboch účastníkov upustil od verejného ústneho pojednávania, keďže od neho nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Vzhľadom na uvedené dôvody rozhodol senát ústavného súdu tak, ako to je uvedené vo výroku.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. apríla 2015